

hvis fattige Klimpren Sangeren, sædvanlig en blind Mand eller Kvinde, ledsager sin ensformede Sang. Men Kina har ogsaa sine Musikkorps, der bestaa af ti til tyve musicerende, som have allehaande underlige Instrumenter foruden Fløjter, Klarinetter, Trommer og Gongonger. Ved højtidelige Lejligheder lejer en Kineser et saadant Selskab til at musicere uden for sit Hus. Saa bygges der en Slags Tribune af Brædder over Gaden og i en saadan Højde, at Trafikken ikke forstyrres, et Maattetag beskytter Kunstneren mod Vejrligets Indflydelse og Koncerten tager sin Begyndelse. Den varer tit Dage i Træk fra den tidlige Morgen til den sene Aften, og man

kan ikke andet end beundre den Udholdenhed, hvormed de agerende blæse, fløjte, tromme og gongongere, og den Taalmodighed, hvormed Publikum hører paa dem. Undertiden ere de musicerende Diletanter, der for deres egen Fornøjelse mishandle Instrumenterne paa denne Maade til stor Beundring og Fornøjelse for deres Slægt og Venner.

Af det foregaaende fremgaar det noksom, hvor stor en Forskjel der er paa den kinesiske og den europæiske Kultur, og man har netop i denne Forskjel en af Hovedgrundene til, at et Ophold i Kina frembyder saa stor Interesse for en Europæer.

Fra et Ophold paa Anholt,

af P. Tauber.

Skjønt vort Land er saa lille, ere mange Punkter hos os dog kun lidet kjendte; Forholdene paa saadanne Steder ere naturligvis ikke storslaaede, men de have desuagtet megen Interesse. Iblant saadanne mindre kjendte Punkter kan man nævne Øen Anholt; thi den ligger uden for Alfarvej, den besøges kun sjælden, og den kan just heller ikke siges at være indbydende for Turister. Paa en zoologisk Rejse i forrige Sommer kom jeg dertil og undersøgte i Løbet af en halv Snes Dage Havdyrene omkring den lille Øs Kyster; det være mig tilladt at bede om Plads for et Uddrag af mine Iagttagelser fra selve Øen.

Afstanden fra Anholt til Grenaa paa den ene og til Sverige paa den anden Side udgjør noget over 6 Mil; fra Helsingør, hvor over der med Baad to Gange om Maanedn er Postforbindelse, er Afstanden 13 Mil. Med Undtagelse af denne højst sparsomme Postforbindelse er Øen, saa at sige, fuldkommen isoleret. Befolkningen henter et Par Gange om Aaret sine Varer i Grenaa, og den Lejlighed, der ellers gives, er rent tilfældig, med en Kvaseskipper eller med en fremmed Fiskerbaad. De Priser, der kræves for at sejle til eller fra Øen, skulle da heller ikke lokke den rejsende. I Grenaa krævede man saaledes 40 Kroner af mig for den 6 Miles Sejlads, og Anholterne selv forlange af en fremmed indtil 160 Kroner. Deres egen Jorddrot har maattet betale 80 Kroner for en Baad til Grenaa. Til Sammenligning kan det tjene, at man i Frederikshavn forlangte 20 Kroner til Anholt, skjønt Afstanden er den dob-

belte, og paa Læsø forlangtes kun 16 Kroner. Grunden til disse fabelagtige Priser ligger mindre i, at Sejladsen frem og tilbage under ugunstigt Vejr ikke kan endes paa én Dag end i det Aflængighedsforhold, hvori de forskjellige Parthavere i Øens Baade staa til hverandre. Af de 177 Indbyggere paa Anholt er der 49 rørlige Mænd, som eje Baade i Fællesskab og som danne de saakaldte „Selskaber“. Naar en Søn er konfirmeret, optages han i „Selskab“, har Stemmeret deri og faar sin Del af Udbyttet. Han er ogsaa forlovet eller rettere bortlovet fra sin spæde Barndom. En eneste indvandret Mand fra Amager mødte den hæftigste Modstand; han giftede sig med en vakker Anholterinde og er nu optaget i et „Selskab“. Han har to Sønner, hvoraf den ene er konfirmeret, men Forældrene ere enige om, at Sønnen selv skulle vælge deres Brud, naar de blive voxne, et Kjættereri, som ikke er vel set blandt Anholterne. Det er ellers naturligt, at den indvandrede paa Øen repræsenterer Fremskridtet. Ved den omtalte Ordning opnaa Anholterne to Ting, som de sætte megen Pris paa, nemlig at Penge og Baade blive i Familierne og at de gamle Vedtægter bevares; men de opnaa rigtignok ogsaa, at det ringe Folketal bevares, og om dette er formaalstjenligt, ere Meningerne paa Øen delte. Der er i alt paa Øen 6 Baadselskaber, og disse eje 4 Dæksbaade, en Snes Fiskerbaade og en halv Snes Joller.

Ingen uden Fyrmesteren er Selvejer til saa meget som en eneste Baad, og ingen kan gaa ud med en Baad, uden at spørge sine Medinteressenter, hvad der sker i

et samlet Raad. Ikke sjælden varer Raadslagningen fra Morgen til Middag, og det hænder undertiden, at den fortsættes om Eftermiddagen, ja endog næste Formiddag, og saa — har Vinden vendt sig: Baaden kan ikke gaa ud. Ikke faa Folk ere Interessenter i flere Selskaber, og i overordentlige Tilfælde er det ene Selskab afhængigt af det andet; der holdes da Fællesraadslagning af samme ufattelige Varighed som de enkelte Selskabers. De stedlige Forhold ere nu visse temmelig ugunstige, saa at det kan være vanskeligt nok at tage en Beslutning; en Havn findes ikke og Baadene maa, hver Gang de ere brugte, trækkes højt op paa Land. Til dette Arbejde stille alle rørlige Mænd, for saa vidt de ikke have Forfald, og naar en større Baad skal sættes ud, møde mindst 40 Mand. „Byen“ ligger over en Fjerdingsvej fra den søndre Strand, hvor de større Baade ligge i den saakaldte Pakhusbugt. Den nordre Strand, hvor den største Del af de mindre Baade ligge, er en Del nærmere ved Byen; men det er dog altid stor Tidspilde for Øens hele eller halve mandlige Befolkning at gaa omtrent en halv Mil for hver Tur, en Baad skal gjøre. Med Paalandsvind er det paa Grund af Kystens Beskaffenhed vanskeligt og i mange Tilfælde umuligt at sætte en Baad ud. Gaar man ud fra, at Anholterens Tid er Penge (en Betragtning, der dog ikke er aldeles korrekt!), vil en Krone ikke være for meget for hans Hjælp med at sætte Baaden ud og op, og dette vil da, skjønt rigtignok kun for en ringe Del, bidrage til at forklare de uhyre Priser. Et andet Spørgsmaal bliver det ogsaa, om saa mange Mand behøves og om Anholteren mere end undtagelsesvis bestiller noget, naar han er i Land. Føjer man nu til alt dette, at det siges, at den gode Anholter kun nødig gaar ud i stille og aldrig i haardt Vejr, vil man forstaa, at han kun sjælden har en gunstig Lejlighed eller rettere, at det afhænger af et Tilfælde, om han kan tjene noget og at han i saa Fald maa betales. — Vel! han lader sig ogsaa betale.

Naar han dyrker sin Mark, passer sine Køer og Faar og en Gang imellem fisker til Husbehov, kan han, nøjsom som han er, faa det, som han ellers mangler, ved Strandinger og ved Sejlads for Embedsmændene eller fremmede. At Forholdet er saa, ses bedst af den ringe Del, Anholteren tager i Fiskeriet ved Øens Kyster. Jeg har talt derom med Fiskere anden Steds fra, saa vel Jyder som Svenskere, og alle vare de enige i, at Anholt er den fiskerigeste Plads i Kattegat og at den største Del af de saakaldte „Frederikshavnere“ fanges ved denne Ø. Hvor lidet af denne Rigdom Anholterne udbytte, vil fremgaa af følgende Oplysninger: Fladfisk, mest Rødspætter, dog ogsaa

Isinger, Hellefisk, Tunger og Slethvarrer fiskes ved god Lejlighed eller, naar Kvaser ligge for at opkjøbe Fangsten, saa længe Aarstiden tillader det. Hvert af de 6 „Selskaber“ fisker med 35 Garn paa 70 Favne, og Udbyttet kan, naar Fangsten er god, i Gjennemsnit give 14—15 Snese eller 14—22 Kr. til hver Mand. Hornfisk fanges i Maj og hver Baad har ét Vaad; Sild fanges om Efteraaret, væsentligst til eget Brug, Makrel og Torsk fanges kun enkeltvis og tilfældig, især om Vinteren og kun til eget Brug, Østers og Taskekrabber faas ligeledes enkeltvis og tilfældig, Skader (Rokker) fanges og tørres i ikke ringe Tal til Vinterbrug. Foruden de nævnte Garn har hver Baad et Snurrevaad.

Anholterne fiske saaledes mest til eget Brug; kun Fladfiskene sælges i større Mængder, men disse ere dog forsvindende imod, hvad driftige Fiskere fra andre Steder fange lige for deres Øjne. Fra Jylland fiskes, især i Forsommeren, med 2 Kvaser og 2—3 Fiskerbaade, hver med en Besætning paa 3 Mand; en af disse Baade fra Grenaa fiskede i Fjor med 70 Flyndergarn ad Gangen. Fra Sjælland fiskes med en Baad fra Hornbæk, og den sætter Flyndergarn, der næsten ere dobbelt saa lange som Anholterens. — Medens saaledes hverken Anholterne eller andre danske Fiskere efter større Maalestok udbytte den overordentlige Rigdom paa Fisk, er det helt anderledes med Svenskerne. Fra det første aabne Vand og til Høst indfinder der sig ved Øens Kyster 30—40 Dæksbaade fra Fiskerlejet Raa ved Øresund. Disse Raaboere eller „Raabukke“, som man for Løjer kalder dem paa Anholt, opføre sig godt og ere velsete paa Øen. I Høsttiden indfinder der sig tillige 20—30 Baade med og uden Dæk fra den over for Øen liggende svenske Kyst, lige fra Falkenberg og Morup-Tunge op til Varberg. De komme ogsaa til Aarets andre Tider, men mindre i Tal, da de ere fattige Folk, der ikke eje Flyndergarn, hvorfor Silden er Hovedmaalet for deres Fangst. Man til lægger dem særlig Dygtighed i at „redde, hvad reddes kan“ paa faststaaende Vrag. Om dette nu er saa, skal jeg ikke kunne sige; men jeg fik ved et Besøg paa et saadant Vrag Lejlighed til at overtale mig om, i hvilken utrolig Grad her kan plyndres, lige fra Tovværk og værdifulde Metalstykker helt ned til Kabytstrapper og Kakkellovne. Som man ser, gjælder det endnu, hvad der siges i Peder Paars: „Hver lever christelig og nærer sig af Vrag.“

Det aarlige Udbytte af den Fangst, som fremmede gjøre ved Øen, og som Anholterne selv burde gjøre, kan ikke opgives. Exempelvis kan dog nævnes, at den førnævnte Grenaaabaad i Fjor, i de fire første Maaneder fra Vandet blev aabent, har tjent to Tredjedele af Far-

tøjets Pris. Jeg har flere Gange set 4—5 Snese Rødspætter i ét Garn, og der kan i heldige Tilfælde fanges 15—16 Snese i ét Garn fra Morgen til Middag. Medens 60—70 større fremmede Baade fiske under Øen, have Anholterne kun noget over 20 saadanne og medens Anholterne ligge i Land, fyldes den ene Kvase og Fiskerbaad efter den anden lige uden for deres Kyst. Man siger, at det ikke er Mangel paa Penge, der holder Anholterne fra at deltage i Fiskeriet, thi hos mangen af dem med al deres Nøjsomhed er Kistebunden godt belagt; nej! det er Kundskab, Enighed og Folk, det skorter paa.

Anholteren er frimodig, aaben, beskeden og ærlig; men han har, Værnepligtstiden undtagen, aldrig faaet sit Blik og sine Kundskaber udvidede ved Omgang med fremmede og ved Ophold paa fremmede Steder. Der er noget forstenet, jeg kunde gjerne sige halvvildt over ham; hans Gang er let og rask og hans Tale er paa-faldende hurtig, men næsten hviskende, saa der skal lang Øvelse til at forstaa hans Santale med sine Landsmænd; over for fremmede gjør han sig Umage og taler tydelig. Man træffer helt mærkværdige Fysiognomier paa Øen, ofte med et fremmed Præg. Jeg tænkte, at dette mulig kunde hidrøre fra Engelskmændenes Ophold paa Øen fra 1809 til 1814; men man sagde mig, at der i den Periode kun var født ét uægte Barn, en Opgivelse, der vel ikke overbeviste mig, men dog svækkede min Formodnings Rigtighed.

Ingen Anholter har i sin Ungdom faret til Søes; han kan nemlig ikke undværes, mener man, paa den tyndt befolkede Ø, og saa gaar han der i de gamle Folder hele sit Liv og imellem den samme Haandfuld Mennesker. Han er heller ikke Fisker og ikke Landmand, han er lidt af alt og i Grunden kun et eneste, nemlig Anholter. Smed, Tømrer, Sneker og Murer haves ikke paa Øen, men én forstaa at smede lidt, en anden at tømre lidt, en tredje at lægge Tagspaan, og saa gaar det, som det kan. De vise Fædre drage ogsaa Omsorg for, at en eller anden af Sønnerne lærer noget Skomageri, og de passe tillige, at Øen altid har en Musikant, der kan spille op til Gilderne. Naar Anholterne vilde lære af Læsoboerne, der sende deres Sønner ud i Verden og helst se, at de tage Styrmandsexamen, vilde Forholdene vistnok forandres meget: Mændene vilde komme hjem, rige paa Kundskab, de vilde købe sig en Gaard, stifte Familie og holde Folk til Hjælp, noget, som de nu aldrig indlade sig paa. Ved at holde Karle, der vare vante til Søen, vilde de kunne bemane flere Baade, og hver Mand kunde være Herre over sine Handlinger og sin Baad. Ogsaa paa Læsø ejes Baadene ofte af flere, men hver af disse er sædvanlig tillige Selvejer; der holdes ikke lange

Raadslagninger, det hedder simpelt hen: „Skal vi?“ eller „skal vi ikke?“ og i sidste Tilfælde: „Naa, saa gaar jeg selv!“

Øens største Udstrækning, fra Vest til Øst, udgjør 1½ Mil, og den er omgivet af mere eller mindre sammenhængende Sandrevler, der paa Nordsiden fremtræde stærkest som tre jævnsides løbende Banker. Man kan ogsaa regne hele Øen som et eneste stort Klitparti. Især ved Kysten er der overalt Klitbakker, som ere dækkede med Marehalm, og disse Bakker hæve sig paa flere Steder til en ret anselig Højde, baade ved Kysten og inde i Landet; Sønderbjærg naar saaledes 150, Nordbjærg 140 og Sandbjærg paa Øens østlige Ende 50—70 Fod, skiftende efter Sandflugten. Hele det Indre gjenemskæres af Klitrækker, der omslutte bølgeformede, ofte dybe Dale eller flade Strækninger, som med de omgivende Klitrækker levende minde om Fæstningsværker. Ogsaa i disse Dale eller flade Strækninger er Jordbunden fint Sand, „Anholterjord“, som Sandet kaldes her, eller ogsaa er Sandet blandet med talløse Smaasten af indtil en Ærts Størrelse. Den mindste Vind sætter Sandet i Røre og sender det ligesom et fint bølgende Slør ned ad Bakkens Sider og ud over Lavningerne og Havet. Naar det er Stormvejr, hæver Sandet sig ved hvert stærkere Vindstød, der slaar an imod Bakken, ligesom Aske fra et Krater højt op i Vejret og spredes da atter under Faldet, stadig paa ny omhvirvlet af Vinden. Store Mængder af Sand ere da i Røre, og overalt flyger det som i en Snestorm. Dagen efter, naar Stormen har lagt sig, ser man store Ændringer: Klitter ere flyttede og mindre nye Klitter have dannet sig omkring Marehalmens Toppe, medens Formen af de ældre og større Klitter er helt forandret. Jeg var saaledes efter en stærk Storm ved Sandbjærg; det saa ud, som om dets ene Side var afskaaret med en skarp Kniv. Paa den nordre Strand bortskylles især imod Øst Aar for Aar mere og mere af Kysten. Det gaar langsomt, men er dog saa meget, at man har næret stor Frygt for Fyrtaarnet og allerede nu har søgt at sikre dette ved Høfder. En Række Pæle, der er nedrammet i Kysten, viser tydelig nok, at denne viger.

Øens Areal udgjør 3665 Td. Land geom. Maal, og da 10,000 Tdr. Land er lig 1 □ Mil, har Anholt altsaa et Omfang af omtr. 1/3 □ Mil; heraf bruges kun 400 Tdr. Land til Dyrkning af Sæd, til Græsgange og til Haver, medens Resten, over 3000 Tdr. Land, henligger ubrugt som Flyvesand og Stenmarker. Efter dette kan man nok indse, at den største Del af Øen maa gjøre et højst trøstesløst Indtryk paa enhver, der kommer dertil fra „de frugtbare danske Øer“. Hele

Anholt med dens Areal af over 3600 Tdr. Land er ogsaa kun skyldsatt til 10¹/₄ Tdr. Hartkorn, altsaa ikke en Gang saa meget som den ringeste af de, officielt hos os kaldte „større Landejendomme“, der i det mindste maa være skyldsatte for 12 Tdr. Hartkorn. Mangen Bondegaard og mangen Præstegaard ellers i Landet maa betale mere Skat end hele Anholt, der dog har et Areal ligesom en Tredjedel af Amager. Og paa dette store Areal findes der kun 177 Mennesker, medens der paa en Tredjedel af Amager findes 2000.

Den Afgrøde, som fremkommer paa det dyrkede Land, er kun meget ringe, da Jorden gjennemgaende er højest ufrugtbar, og Udbyttet af Rug kan sættes til 300, af Byg til 50 og af Havre til 50 Tdr. om Aaret. Dette er tilvisse meget lidt, naar man husker paa, at der paa Øen findes 15 Gaarde og 21 Huse; en eneste god Bondegaard paa Sjælland producerer lige saa meget Korn som hele Anholt. I daarlige Aar er Afgrøden paa Øen knap det halve, og der indføres da over 100 Tdr. Rug og Byg; men selv i gode Aar kan Anholt næppe brødføde sig selv. De nævnte Gaarde og Huse ligge alle samlede paa et Sted, der kaldes „Byen“, og omkring denne By ligge Agrene, der dyrkes af Mænd og Kvinder. Imodens de flade Agre dyrkes med Plov, maa Bakkerne dyrkes med Spade, og Ler henter man majsommeligt paa de faa Steder, hvor den findes. Og hvor det dog er ynkeligt at se disse Agre! Udbyttet er kun 3–4 Fold, og Rugen naar knap én, medens Byggen og Havren kun naa en halv Alen; allerede paa de bedre Agre er der et stort Rum mellem de enkelte Straa, og de daarligere Agre se helt skallede ud.

Af Husdyr findes der 30 Heste, 60 Kvæghøveder, 350 Faar og 50 Svin. Hestene ere smaa, raske Dyr, og Vognene ere meget mindre end vore mindste Enspændervogne. Man behandler Hestene med stor Skaansel, og man regner, at der til et godt Læs gaar 100 Mursten, ja! et Enspænderkjøretøj læsses kun med 50, medens man i Sjælland paa et saadant Kjøretøj læsser indtil 450 Mursten. Kvæget maa for en stor Del tære Marehalm, der ogsaa bruges til Vinterfoder og bjærges i September, des værre til Fremme for Flyvesandet. Køerne ere smaa, de se godt ud og give en ikke meget fed Mælk, der har en ejendommelig Velsmag. Efter Anholternes Sigende opnaa deres Køer højere Pris paa de jyske Markeder end jysk Kvæg af samme Størrelse.

Der holdes en Del Høns paa Øen; men Æg og Kyllinger have ingen Pris. En Anholterinde svarede mig, da jeg spurgte om Prisen: „De har ingen Pris; ønsker en et Par Kyllinger eller nogle Æg, og synes vi, at vi kan undvære dem, saa give vi dem bort.“ Efter andres

Mening er det dog sjældent, at man kan undvære just Æg og Kyllinger, da disse gjemmes til Bryllupperne, hvorimod det forholder sig anderledes med andre Sager. Da Lægen her har fast Løn, betales der intet for Lægehjælp; men ønsker han Brød, Smør, Mælk eller lignende, sender han Bud efter Tur, og det nødvendige leveres ham da in natura. Der slagtes kun én Gang om Aaret, og Anholterne faa saaledes kun fersk Kjød i Slagtetiden. Den øvrige Tid af Aaret erstattes Kjødet af Fisk, fersk eller tørret, sjældnere saltet eller røget. Embedsmændene faa dog med Postbaaden fra Helsingør fersk Kjød to Gange om Maaned, ellers kun tilfældig fra Grenaa.

Man faar for Resten under et Ophold paa Øen tit nok Vidnesbyrd for Vanens Magt. Man kan se Anholterne sidde i største Velbehag og med sin Kniv afrispe en tørret Skade; forhen var denne Fisk endog en uundværlig Ret ved Bryllupper. Bryllupper holdes isøvrigt, ejendommeligt nok, kun en Gang om Aaret (i Fjor 3 eller 4), nemlig om Efteraaret, naar Høsten er forbi og ved Slagtetid. Et Bryllupsgilde varer i 8 Dage, og hver Gæst medbringer noget til Hjælp til Fortæringen, saa som Kaffe, Flæsk, Kyllinger, Drikkevarer o. lign. Gæsterne ofre efter Evne til Bruden, en Krone eller mere, og hun faar paa denne Maade ikke lidt; en Brud havde saaledes ved Offer faaet 70 Kroner.

Bygningerne ere venlige, men tarvelige. Da Øen selv ikke frembringer synderligt af Tagrør eller Langhalm i Ordets bogstavelige Betydning, bliver det pyntelige Tagspaan mere og mere almindelig anvendt til Tækning. Foran Husene findes der sædvanlig en lille Have, af hvilken i det mindste en Del er prydet med Roser og blomstrende Sommerplanter; af Nytteplanter findes lidt Kaal, Kartoffler, Skalotter og Gulerødder. I denne ligesom i flere andre Henseender har den nuværende Godsejer store Fortjenester, da han stadig efter større og større Maalestok uddeler Planter og Frø til Befolkningen. Haverne ere hyppig indhegnede med Stakit, paa hvis Blæster de traditionelle Skader hænge til Tørring. Hvis Blæsten tilfældigvis skulde rive en eller nogle af disse mindre vellugtende Tørringsgjenstande af Pinden, gjør dette mindre til Sagen, Sandet er jo rent og Skaden kan godt faa Lov til at blive liggende i Haven, paa Vejen, ja! vel endog paa Møddingen til næste Rengjøring eller Oprydning. Godsejerens og Præstens Haver ere vel holdte, og de udgjøre, saa at sige, Landets nuværende Skove; i de andre Haver ser man derimod kun et eller to vantrevne Trær.

Øens Kirke, der er bygget 1818 og 1819, er en kjon lille Bygning med et firkantet Taarn og et lille Spir. Den interessanteste Bygning er dog Fyret.

Hvor gammelt dette er, véd man ikke; men det var allerede til under Frederik den anden, og 1561 klagede han over, at Fyret blev slet besørget. Efterhaanden har man forbedret Fyret, og 1881 er det bleven ombygget og sat saaledes i Stand, som man kræver i vore Dage. Det er en vældig Bygning, hvad man kan se deraf, at Flammen udgaar i en Højde af 130 Fod, altsaa 15 Fod højere end Rundetaarn; det lyser ogsaa i en Afstand af 17 Kvartmile. Men man maa med egne Øjne have set det, for ret at kunne dømme om, hvor vanskeligt det har været at udføre det store Byggesforetagende. Materialernes Overførsel, Landsætning og videre Transport paa smaa Enspendervogne var forbundet med overordentlig Møje; en Mur omkring Fyrmesterens Have har, om jeg mindes ret, kostet 5000 Kroner. Denne Have vil for Resten forhaabentlig blive Øens tredje Skov, og til denne vil der efter al Rimelighed komme en sjerde, i det Godsejeren har gjort Forsøg med at plante en hel Del Fyrretræer; lykkes denne Plantning, vil det have uberegnelige Følger for den lille Ø, thi man vil da kunne faa Gavntræ uden at hente det fra andre Steder. Her er ikke, saaledes som paa Læsø, Overflod paa Tømmer fra Vragene, her er ingen Lyseklyner, som kunne brændes, og de Kul, der faas fra Vrag eller Skibe i Havsnød, ere ikke nok til Øens Forbrug.

Enhver Anholter véd at fortælle om, at hele Øen forudm har haft en hel Del Skov, og han giver som Vidnesbyrd herfor, at man endnu den Dag i Dag kan grave store Rødder og Stubbe op. Et skriftligt Vidnesbyrd herfor har man ogsaa i en Beretning, som *J. Deichmann-Branth* har den Fortjeneste at have trukket frem*). I den Kallske Manuskriptsamling paa det store kgl. Bibliothek findes en Beskrivelse af Anholt, nedskreven af Pastor Dauw 1742, og i denne siges, at der for et Hundredeaar siden paa den østre Side af Øen har været en Skov, som bestod af „Palmetræer“ (*Salix caprea*), Hessel og en Del Fyr. At der i denne Beskrivelse nævnes Fyr, har for Resten stor Interesse; thi dette Træ, der, som vi se af Moserne, forudm var saa almindeligt i Danmark, gik jo senere under, og Anholt er et af de faa Steder, hvor det har holdt sig længst. For Tiden er der af træagtige Planter kun Enebær og krybende Pil i nogen Mængde, samt enkeltvis den ørede Pil, Graapil og Bævreasp. Efter en Fortegnelse, som *J. C. Jacobsen****) har udgivet, findes der paa Øen omtrent 300 højere Plan-

ter, og det er selvfølgelig Sand- og Strandplanterne, der ere de overvejende.

Man vil let indse, at Dyreverdenen paa en saa lille og isoleret Ø, uden Træer og Buske og med saa ringe Afvexling i Jordbunden ikke kan have stor Interesse. De eneste vilde Landpattedyr, der findes, ere Husmusen, Skovmusen og Haren, den sidste i stor Mængde. Af Fuglene ere naturligvis Havfuglene de fremherskende, og om Vinteren og Foraaret er der store Flokke af Vildgæs og Ederfugle. Ved Fuglelivet er der en særegen Mærkelighed. Hvert Foraar kommer der nemlig et Fugletræk til Øen, der skildres som helt oversaaet med Smaafugle paa denne Tid. Imellem disse Fugle er ogsaa den, ellers hos os sjældne Blaakjælk (*Sylvia suecica*); jeg saa et Par Skind af den, og jeg hørte, at man paa én Dag havde taget en Snes Stykker af den, som man brugte til — Kjødsuppe. Ogsaa om Efteraaret er der et stort Fugletræk, og man har i én Nat paa Fyret taget ikke mindre end 74 Vindrosler. Af Krybdyr findes kun en Art Firben (*Lacerta agilis*), der er meget almindelig, og af Padder Klittudsen samt den lille Vandsalamander.

Efter det, som her er meddelt, kan man fatte, at Indbyggerne paa den lille Ø i mange Henseender leve i en højst idyllisk Tilstand og at de ere ukjendte med en stor Del af det, der ellers foregaar i Verden. Man kan ogsaa nok indse, at de Samtaler, der føres, især om Vinteren, da Kvinderne spinde Hørren og Hampen til Fiskergarnene eller væve Tøjet til Klæderne, medens Mandfolkene binde Garnene eller lige saa godt som Kvinderne sy deres Klæder, just ikke have det mest livlige Præg. De 50,000 Skibe, der aarlig drage ad Søvejen mellem Kattegattet og Østersøen, komme vel alle i Nærheden af den lille Ø, og man kan daglig se store Mængder af disse Skibe, der bringe Mennesker, Bud og Varer til og fra de mest forskellige Dele af Jorden; men Skibene sejle kun forbi, og det er alene et forfærdeligt Uvejr eller en for stor Uforsigtighed, der kan bringe Øboerne i Forbindelse med de fremmede Sømænd. Imedens der ellers i vort lille Land findes hæftige politiske Rørelser, som idelig og idelig ere Maalet for Samtaler hos Menigmand, kjender Anholteren ikke noget dertil eller i det højeste mærker han kun en svag Dønning deraf. Hundrede og atter hundrede Ting, som alle vi andre have set hundrede og atter hundrede Gange, ere lige saa ukjendte for Anholteren som for Færingen eller Islændingen, og han kan ikke danne sig en Forestilling om dem. Og alt dette er Tilfældet, skjønt Øen kun ligger en sex Miles Vej borte fra Jylland eller fra Sverige.

Det lader iøvrigt til, at der om ikke lang Tid vil ske en Ændring i adskillige af de her skildrede Forhold;

*) Botan. Tidskr. 2den Række. 1ste Bd. 1872. S. 175.

**) Fortegnelse over de paa Læsø og Anholt i 1870 fundne Plantearter. Botan. Tidskr. 3dje Række. 3dje Bd. 1880. S. 88.

thi der gjøres nu alt muligt for den opvoxende Slægts Oplysning. Præsten, en ung Mand, er tillige Skolelærer og tager sig varmt af Undervisningen, Børnene møde med Glæde i Skolen Kl. 7 om Morgenen og blive der til Kl. 1 $\frac{1}{2}$, og det er ligefrem rørende at høre Forældrene udtale deres Glæde over den fortræffelige Undervisning; Distriktslægen har ogsaa begyndt paa at undervise Skoleeleverne i Gymnastik, og den Iver, hvormed man modtager denne Undervisning, er højst paafaldende. Naar Undervisningen er rigtig god, vil den uden Tvivl slaa Rod i mangt et Barnesind paa Øen, og det dragende, som er i en anskuelig Skildring, vil da faa en og anden mellem de unge Øboere til at rejse ud og saa at komme hjem igjen, rig paa Verdenserfaring. At han atter rejser hjem, er der meget, som tyder paa. Naar man taler med Lærere, der have læst med Børn fra en af vore Smaaøer eller en anden fraliggende Egn, hører man jo jævnlig om den store Forkjærlighed, som disse Børn have for deres Fødeegn, den være nok saa tarvelig og ussel. Det er dette, som *Baggesen* har skildret i de prægtige Verslinjer:

„Og intet Steds er Roserne saa røde,
Og intet Steds er Tornene saa smaa,
Og intet Steds er Dunene saa bløde
Som de, vor Barndoms Uskyld hvilte paa.“

Men selv om Anholterne komme til at se lidt mere af Verden og selv om de ogsaa lære at faa langt større Udbytte af Havet omkring dem — det øde og trøstesløse Indtryk, som deres lille Ø gjør paa den rejse, kan aldrig udviskes. Og underligt nok er det, at denne ufrugtbare Stump Land allerede tidlig har været Opholdssted for Mennesker; man har nemlig paa Sletterne øst for „Byen“ fundet Masser af Flintredskaber, og man kan altsaa deraf se, at Øen har været beboet, selv i en forhistorisk Tid. Har der allerede i Stenalderens Tid været mange Mennesker i Danmark, og søgte man allerede den Gang hen til ethvert Punkt, der kunde skaffe Folk noget at leve af? Paa Anholt maa det have været Fiskeriet, der trak Stenalderens Folk did; nu til Dags forstaar Anholteren, som sagt, altfor lidet den Kunst at fiske, men det er jo noget, som gjælder om en stor Del af Kystbefolkningen hos os.

Om Islands Geologi,

af Amund Helland i Kristiania.

I. Orografisk Oversigt.

Det er ikke saa let i korte Træk at give en Oversigt over Islands Overflades Beskaffenhed; thi Landets Orografi er ikke simpel eller let overskuelig. Landskabernes Karakter og Udseende er derhos ejendommeligt og vexler ej alene med Højden over Havet, men ogsaa med vedkommende Egns geologiske Historie. Dette er ganske vist Tilfældet med ethvert Land; men paa Island gjør de nu virkende geologiske Kræfter sig saa mægtigt gjældende, at deres Arbejde giver hele Egne et ejendommeligt Præg.

Man kan efter den orografiske Beskaffenhed inddele de islandske Landskaber i følgende Typer: Ismarkerne, Lavamarkerne, Sandene, Hejene, Fjordene og Dalene. Ved at opstille disse Typer er det ikke Meningen at give en streng systematisk Inddeling; det er meget mere Hensigten at forsøge at give en Forestilling om det Lands Udseende, med hvilket vi i det følgende vil beskæftige os. Det er indlysende, at

der gives Landskaber, der forener Karakteren af to eller flere af de opstillede Typer.

Ismarkerne, d. v. s. Bræerne med de Ismasser, der nærer dem, dækker store Strækninger paa Island. Af Landets 1900 danske Kvadratmil udgjør 268 Kvadratmil Ismarker eller Jökler; Islands største Jökull, Vatnajökull, dækker alene 150 Kvadratmil*). Herved kan det til Sammenligning erindres, at Justedalsbræen, Europas største Ismark, naar Island undtages, udgjør omtrent 14 $\frac{1}{2}$ Kvadratmil; Vatnajökull er altsaa 10 Gange saa stor.

*) De Heste af de Tal, som i det følgende anføres over Fladeindhold, ere tagne fra *Lysing Islands eptir þorvald Thoroddsen*. Tallene grunder sig paa Maalinger efter det bedste forhaandenværende Kart over Island, af *Björn Gunnlaugsson*, Maalestok 1:50,000. Islands Størrelse angives noget forskjelligt, og efter *Ed. Erslev* er den 1900 Kvadratmil („Lidt om geografiske Talopgivelser.“ Geogr. Tidsskr. 4de Bind. 1880. S. 111.)